

Излази 1. и 15. дана
— у мјесецу —

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2.40
на по године К 1.20
на четврт год. К — 60
За друге земље: на годину 4 круне. Поједини бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по ценовнику. Ако се више од три пута уврћују, рачунају се јефтине.

Уредништво се налази у Никелићеву улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српског Кола народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Нашим читаоцима.

Према наредби смијемо још само овај број послати онима, који нису платили претплате за лист. Молимо, ево, још и овај пут поштоване претплатнике да обнове претплату. Молимо и поштоване повјеренике да се заузму. До претплатника стоји, да ли ће лист моћи живјети или ће морати угинути. Једини народни, најјевтинији лист, па зар да угине? Немојмо, браћо, јер би то била наша срамота.

Онај, ко не добије листа, нека рекламира. Пропадне на пошти, пропадне у опћини, а право је да свако добија лист, кад га плати, јер народни лист треба читати.

Уредништво „Српског Кола“.

Четир сто милијуна круна.

Ратни министар у Бечу, барун Питрајх изненадио је свет у Аустро-Угарској. Он тражи још четир сто милијуна поред оних милијуна, који се сваке године дају за војску и који такође износе преко три сто педесет милијуна круна. Сав је свет у монархији Аустро-Угарској изненађен, јер се томе новом колачу није нико надао. Од године 1866., када је силна Аустрија потучена код Краљева Граца (Кенигреца) у Чешкој од тадашње малене Пруске, хоће монархија да буде велика сила, и с тога од тога времена непрестано диже своју оружану снагу, која стоји силне милијуне.

После пораза код Краљева Граца настале су велике промене у држави, јер су се Маџари знали користити поразом Аустрије. Од једне државе настале су две: Аустрија, којој је влада у Бечу, и Угарска, којој је влада у Пешти. Само неке ствари, као што је војска и министарство за спољње послове, остале су заједничке, иначе је, што се другог тиче Аустрија за себе, Угарска опет за себе држава.

У Аустрији су се дочепали власти Немци, у Угарској опет Маџари, а сви остали народи: Чеси, Пољаци, Словенци, Руси, Срби и Хрвати, Румуни остали су без својих права. Једино је краљевина Хрватска и Славонија добила нешто малко слободице, кад је склопила 1868. погодбу

с Угарском. Она је добила своју унутрашњу управу с котарима и жупанијама, своје судове и школе, а све друго остало је заједничко са Угарском, па су Маџари велики господари и Хрватској и Славонији.

И тако у оној војсци, коју сви народи у Аустро-Угарској издржавају, воде главну реч Немци у Аустрији, и Маџари у Угарској. Она чува и њихово господство у тим двома државама. Нама другим народима не даду наша политичка права, стављају нам се сметње, кад тражимо и хоћемо да напредујемо и да се развијемо као други напредан свст, они не маре за наш привредни развитак и напредак, а од свију тих бесправних народа траже се терети у крви и новцу исто као и од Немаца и Маџара.

Али ни то није још све, што је нама другим народима тешко. Говори се, да Аустро-Угарска тражи зато ове нове силне милијуне, с којима ће купити нове топове и градити нове ратне лађе, да може од Турске узети оне земље на Балкану, у којима живе већином Срби и Бугари. Те су земље Стара Србија и Македонија.

Да богме, да ће ту требати пролити крв потоцима, док се од Турске, која је до зуба оружана отму те земље. Турски падишах, султан у Цариграду, овако каже: „Ја сам те земље на сабљи добио, на сабљи ћу их само и изгубити.“ Као што је год храбар руски војник, тако је исто храбар и турски војник, и то су два најбоља војника на свету. Да се подели дакле мегдан с Турском, Аустро-Угарска приправља и оружја војску, и за то треба још и ове нове силне милијуне за њу.

Силна царевина Њемачка опет гура Аустро-Угарску на Балкан, јер кад би Аустро-Угарска заузела те турске земље, у којима живи народ наше крви и језика, онда би Њемачка својом трговином и својим насељеницима поплавила те земље, а онима народима, било би опет тешко. Ето видите, пре двадесет и пет година Аустро-Угарска је заузела Босну и Херцеговину на лак начин, јер се Турска није борила, пошто је била изнурена у борби с Русима. Заузела је Аустро-Угарска Босну и Херцеговину, и у њој господари данас Немац (Швабо) и Маџар, а наш народ, који тамо живи нема својих права. Немци

Чувајте и остављајте сваки број овога листа. јер ће вам требати и послје, да га читате.

се насељавају тамо, заузимају земље, своју трговину шире, њима се иде свуда на руку, а наш народ пропада. Тако би било и у Старој Србији и Мађедонији. Тамо има крајева, као што је наше Косово Поље, које је можда најплодније на свету, земља је лепша и боља и од сремске и бачке и банатске. Помислите како би се Немци појагмили за те земље, а наш народ добио би место Турчина Швабу за господара.

Видите, за то би у Аустро-Угарској требали и сви други народи да добију своја права и да буду једнаки с Немцима и Маџарима, и онда се свет не би бојао Аустро-Угарске. Али то ови богме не даду. Они траже само, да ми плаћамо и у крви и у новцу, а да они господаре. Докле год не буду народи задовољни и док не добију своја права, не може ни Аустро-Угарска бити јака, па макар се трошило на војску више, него што народ може поднети. Али да народи добију своја права, морају радити, отимати се, не малксавати духом, него борити се за њих, јер не падају печене шеве из неба. Ко се дима, не надими, тај се ватре не нагрета, а то је боме права истина.

Руско-јапански рат.

На копну.

Ми смо већ неколико пута рекли, да се главни заповједник руске војске генерал Куропаткин неће упуштати у одлучан бој, док не буде сигуран, да своје побједи неће на коцку ставити. Он тако и ради и скупља војску и свака недјеља донесе њему петнаест хиљада нових момака више. Његова главна војска налази се у Манџурији код града Љаојана, а Јапанци су удаљени од њега преко сто километара и налазе се код града Финхуачена у Манџурији, одакле су продрли преко ријеке Јалу из Кореје. Генерал јапанске војске Куроки пошао је био напријед према Љаојану, али је наишао на јаке положаје руске војске, и уз доста велике губитке морао се повући с војском онамо одакле је и дошао, јер би био сатрвен. Он се налази опет око Финхуанчена, и има војске, како се јавља, преко осамдесет хиљада. Друга војска јапанска, која ће бити нешто слабија од прве, налази се на другој страни Манџурије, недалеко од Порт-Артура. Један дио те војске налази се око Порт-Артура, а други је кренуо према Љаојану, да с друге стране нападне у исто вријеме с војском генерала Курокија на Куропаткина. Али је руски заповједник то провидио, и ставио је један дио своје козачке војске између једне и друге јапанске, тако да им се не да спојити и она стоји као клин између једне и друге јапанске војске. Иза леђа опет у

Кореји налази се приличан број руске војске, која непрестано узнемирује Јапанце и која им касније може пресећи пут на узмак. Из Порт-Артура опет, гдје се налази преко тридесет хиљада руских војника у добро утврђеном граду изишао је недавно генерал Штесел, заповједник Порт-Артура и ударио на Јапанце. Вијести стижу да им је задао јаке ударце и да је тај јуриш стојао око четир хиљаде јапанских, што мртвих што рањених војника.

Из овога се види, да Руси мудро и опрезно развијају свој рад и да је ратна срећа већ почела окретати леђа Јапанцима. По свој прилици проћи ће још дуже времена, док Куропаткин добије онолико војске, колико треба да груне свом силом на Јапанце. Он би то по свој прилици брже учинио, да се не боји опасности иза леђа, а ствар је у овоме: Китајска царевина је зајамчила, да се неће мијешати у рат, али ако је то рекла Китајска влада не мисле сви Китајци тако. Китајски генерал Ма, који има око четрдесет хиљада извјезбане војске, пријатељ је Јапанцима. У тој војсци има јапанских официра, па се говори, да би та могла из Китаја ударити иза леђа на Куропаткина, ако би се кренуо напријед. Зато он чека појачања војске из Европе, да се осигура иза леђа од Китајаца, па да онда крене напријед против јапанске војске.

На мору.

Јапанци су прошле недјеље претрпјели страхан ударац на мору. Једна од највећих њихових лађа оклопњаца и једна крстарица наишле су на руске подводне мине код Порт-Артура и разнесене потонуле су одмах. Друге двије исто таке лађе тешко су хавариране (оштећене) од руских топова са тврђаве Порт-Артурске, коју су бомбардовали Јапанци. То је за Јапанце страхан губитак, јер таке велике ратне лађе стоје силне милијуне. Велика оклопњаца једна може стајати преко тридесет милијуна круна. За Јапанце је ово у толико већи губитак, јер они немају какве друге морнарице, да накнаде губитак, као што Руси имају у Европи своју балтичку и црноморску морнарицу. Кад се у Јапану зачуло за ову несрећу, Јапанци су пали у велику жалост, јер се нису надали овакој страшној несрећи. Осим тога се јавља, да је адмирал Јесен из Владивостока уловио двије крстарице јапанске, које су они купили и хтјели отпремити у Јапан.

Као што се види Јапанце је у новије вријеме оставила ратна срећа и на копну и на мору. И кад се догодила ова њихова несрећа, устала је Америка и Енглеска одмах против тога, да се у море међу подводне мине, јер кажу, да се тиме стављају у опасност и лађе

других држава, које плове по Жутом Мору, јер разасуте мине, кад се откину, плове на далеко. Кад је пропала руска лађа „Петропавловск“ онда није Америка ни Енглеска ништа говорила, а сада, кад су Јапанци наишли на руске мине, одмах хоће, да се употреба мина забрани.

Од кад се несрећа догодила, Јапанци се не приближују Порт-Артуру, јер је опасно. С тога они крстаре у приличној даљини.

Адмирал Скридлов

нашљедник покојног Макарова стигао је у Владивосток, јер у Порт-Артур не може, кад је јапанска војска прекинула везу с њиме и покидала жељезничке шине. Скридлов мисли из Владивостока нападати тамошњом малом морнарицом на обалу јапанску и тако расцијепити морнарицу јапанску, која ће морати бранити своју земљу, а само један дио моћи ће бити код Порт-Артура.

Нови намет на вилајет.

Аустро-Угарска војска и ратна морнарица стоји државу Аустро-Угарску годишње силне милијуне круна. Те силне милијуне плаћају порезници велики и мали, плаћа сав народ у држави. Тај трошак за заједничку аустро-угарску војску износио је досад преко три сто тридесет милијуна круна (а један милијун знате да је хиљаду хиљада). За нову годину 1905. ратно министарство у Бечу израчунало је трошак за војску са три сто шездесет и нешто више милијуна (360.267.885) круна, и то за војску тристо осам милијуна (308.996.175) круна, а за ратну морнарицу педесет и један милијун (51,271.410) круна. Већ овај трошак за војску износио је око 28 милијуна круна више него ли је то било прошлих година. Велики је то трошак био, али рекло се увијек, да и држава Аустро-Угарска мора трошити на војску, кад и друге државе то раде. Тешко је било подносити осим других и тај грдни терет за војску, али душу у се, рекло се, па трпи. Али то још није све.

Ратно министарство у Бечу тражи осим овог терета, који смо рекли да ће за идућу годину износити преко триста шездесет милијуна круна, још и нови **изванредни** трошак за војску, који ће износити преко четир сто милијуна круна. За идућу само годину (1905) треба већ издати за војску (осим оног годишњег терета од три сто шездесет милијуна) још и нових сто шездесет милијуна, тако да ће идуће године износити трошак за војску пет сто двадесет и три и по (523.684.805) милијуна круна.

Сад се пита одакле ће држава смоћи тај новац, четир сто милијуна круна кад га нема? Узеће зајам, и то како се каже, на двадесет и

пет година. Зајам ће се враћати, али ће се плаћати и камати. А све то мораће подмирити порезници, којима се морају наметнути и нови порези. Многе новине пишу против овог новог терета, и траже да се не одобри. Али министарство каже, да држава мора имати тај новац ради набављања нових топова и нових ратних лађа. Сами нови топови стајаће око сто шездесет и пет милијуна круна.

О овом новом терету расправља се сада у Пешти у делегацијама, а шта су делегације то ћемо одмах казати.

Марко ослобађа робље.

(Пјесма с Косова поља).

Стаде Марко да вечера с мајком,
А то било према велигдану,¹
Па је Марко мајци говорио:
„Чујеш ли ме моја стара мајко!
Сутра хоћу поћи у Косову,
У Косову цркви Грачаници. 5
Но те питам моја стара мајко!
Да л' да узем свијетло оружје?“
На то њему мајка одговара:
„Мучи Марко! што сада говориш! 10
Где је Прилип, а где је Косово!“
Марко мајци опет одговара:
„Не брини се моја стара мајко!
Ја ћу брзо отић' у Косову,
Но те питам да л' узем оружје?“ 15
— „А како ћеш носити оружје,
Кад је сутра дана велигдана.
Од Бога је велика греота,
А од људи покор и срамота.“
Марко леже санак да поспава, 20
А кад први петли запевали,
Он устаде из меке постеле,
Те оправу себе и шарана.
Шарану се на рамена баца
Али њега љуба запитује: 25
„Зашто Марко не узмеш оружје?“
Одговара Марко Краљевићу:
„Тако ме је мајка научила.“
Љуба Марку опет одговара:
„Узми Марко барем топузину, 30
Те је метни шару у зобницу
И нико је ту видети неће.“
Ал' је Марко не хтеде узети,
Но он пође пута да путује.
Кад је Марко био на Ћуприји, 35
Тад и други петли запевали,
А кад доша' у Скопље широко,
Тад су трећи петли запевали.
А зора је Марка зазорила,
Зазорила испод Качаника, 40

¹ По свој Старој Србији зову Срби Ускре *велигдан*, то јест: *велики дан*. Уредништво.

Качаника на ону клисуру,
И сунце је Марка огрејало,
Огрејало шуму Некудимску.
Лоша срећа ту Марка затекла,
Заробили девет Арапина, 45
Заробили три синцира робље:
Један синцир — млада момчадија,
Други синцир — лијепе девојке,
Трећи синцир — она луда деца,
Па их воде у земљу арапску. 50
Кад их виде Краљевићу Марко,
Без оружја не смеде изаћи,
Већ улезе у проклету шуму,
Док да прођу три синцира робље!
Ал' кад робље поред њега прошло 55

Те он каже своме коњу Шару: 70
„Изађимо ти мој мили Шарче!
Изађимо пред црне Арапе!
Ја ћу њима заветоват' благо
А ти опет к њима се приближуј,
Па кад сасвим ти им се приближиш,
Маши главом к некоме Арапу,
Те од бедра откини му сабљу,
Њем' откини, а мене је додај,
Па ће онда ласно бити с њима.“ 80
Тад изађе Краљевићу Марко, 80
Он изађе пред црне Арапе,
Па им вета једну чизму блага,
Да му пусте три синцира робља.
Марко вета и две чизме блага,

Призрен престолница цара Душана.

Тад заплака једно лудо дете
И овако сестри проговара:
„Помози ми моја мила сејо,
Тежак синцир не могу да носим,
Луде ноге не могу да ходе!“ 60
На то њему сестра одговара:
„Ид' још мало ти мој мили брате,
Сад ће проћи Краљевићу Марко,
Он ће отић' цркви Грачанице,
Па да тамо он узме причешће, 65
Можда ће нас он тад избавити,
Ил' за благо или са сабљама.“
Марко слуша, ништа не говори,
А сузе му као киша иду.

Али они за благо не хају. 85
Тад се Шарац једноме приближи,
Те му сабљу са бедра откину,
Па је маши Краљевићу Марку.
Кад је Марко сабљу додао,
Он тад сече те црне Арапе! 90
Не сече их преко црне шије,
Но их сече преко половине,
Од њих девет осамнајс начини,
Па он узе три синцира робље:
Децу метну на коње арапске, 95
А остали пешке су отишли,
Отишли су цркви Грачанице.
Кад су били близу Грачанице,

Тад сви људи у Марка гледају
И овако њему говорију: 100
„Не хвала ти Краљевићу Марко!
Зар немаде кад робље да робиш,
Но баш сада на овоме дану?“
А Марко им на то одговара:
„Нијесам их, браћо, заробио 105
Већ сам их ја јутрос откупио
Откупио од црне Арапе“.
Па он оде тамо код попова,
Овако их Марко запитује:
„Чујете ли велики попови! 110
Да ли хоће причес да ми падне,
Јер погубих девет Арапина,
Те избавих три синцира робље?“
Ал' говоре велики попови:
„А како ће причес да ти падне 115
Кад си исека девет Арапина!“
Говори им ђаче самоуче:
„Како неће причес да му падне
Јер да није робље откупио 120
Још колики гријех би тада био!“
Тад попови причестили Марка.
Кад је Марко причешће узео,
Он изиђе из бијеле цркве,
Те он прода те арапске коње,
Па он купи заробљеницима 125
Он им купи оно добро рухо
Па их прати својим домовима.
А он оде беломе Прилипу
Па се напи црвенога вина. 129

Делегације.

Већ смо у чланку „Нови намет на вила-
жет“ казали, да ће о великим захтјевима, који се
траже за војску, расправљати аустријска и угар-
ска делегација, које су се састале ове године у
Пешти 1. (14.) маја. Ваља нам сада казати, шта
су то делегације, јер о њима још нисмо у овом
нашем листу говорили.

Делегација је ријеч латинска и значи српски
одасланство, а делегати исто што и одасланици.
Сабор у Пешти и сабор у Бечу шаљу сваке го-
дине сваки по шездесет одасланика, једне године
у Беч, друге у Пешту, који расправљају о оним
стварима, које су заједничке Угарској и Ау-
стрији. Сабор у Пешти и у Бечу дијели се опет
на двоје: на горњу и доњу кућу. У доњој кући
сједе посланици, које бира народ, а у горњој
кући сједе великаши, то јест, кнезови, грофови,
баруни и владике. Доња кућа сабора у Пешти
шаље четрдесет, горња двадесет одасланика, а
тако је исто и у Бечу. Свега дакле има 120
(сто двадесет) делегата, само што се у Пешти
бирају ти делегати друкчије, у Бечу друкчије.

У Пешти доња кућа изабере између свију по-
сланика четрдесет, и између тих четрдесет мо-
рају бити четир заступника из краљевине Хр-
ватске и Славоније, горња кућа бира двадесет,
од којих један мора опет бити из краљевине
Хрватске и Славоније. Бечки или аустријски
сабор бира опет мало друкчије. Царевина се
аустријска састоји из више краљевина, војво-
дина, кнежевина. За сваку ту краљевину или
војводину одређен је тачно број тих делегата
према њезиној величини и броју становника.
Посланици из тих краљевина или војводина би-
рају између себе или између свију посланика
одређен број делегата. Највећи број спада на
краљевину Чешку, јер она има десет делегата,
Галиција има седам, Моравска четир, Доња Ау-
стрија три, Горња Аустрија, Штајерска и Тирол-
ска по два делегата, а све друге земље по једног.

Делегације се сазивљу наизмјенце, једне го-
дине у Пешту, друге у Беч. Сазива их краљ.
Свака делегација расправља за се, то јест угар-
ска за себе, аустријска за себе. Оне не могу
заједно вијећати, па зато кад једна делегација
претреса коју ствар и донесе одлуку о њој, она
о томе извијести другу. Кад се одлуке слажу,
онда је то заједничка одлука. Ако се не слажу,
онда шаљу једна другој поруке, док се не сложе.
И тако може ићи три пута. Ако ни трећи пут
не дођу до споразума, онда се састану обје де-
легације скупа у заједничку сједницу, у којој
се не смије ништа расправљати, него се само
гласа, па врједи оно што закључи већина. Да
одлука буде ваљана, мора бити присутно двије
трећине чланова сваке делегације, и од сваке
делегације једнак број чланова. Ако би из једне
делегације било више чланова, онда се тај ви-
шак коцком умањи.

Делегације, рекли смо, расправљају о за-
једничким стварима једне и друге државе то јест
(Аустрије и Угарске), а то су: заједничка војска
и њезине потребе, министарство за спољашње
послове и министарство за заједничке финан-
сије, под које спада и управа Босне и Херце-
говине и потребе тих двају министарстава.

Што се тиче заједничке војске спада пред
делегацију само то, да одреде прорачун за вој-
ску, али друге законе, на прилику, колико ће
се узети годишње војника, кад ће бити асента-
ција, колико ће трајати војничка служба, како
како ће се и гдје ће се размјестити војска, спада
пред саборе у Бечу и Пешти.

Трошкови, који су потребни за заједничке
потребе, покривају се најприје из прихода од ца-
рине, а све оно што не дотјече покрива с једне
стране Аустрија, с друге Угарска са Хрватском
и Славонијом. Кад делегације одобре заједнички
прорачун и када о томе извијести краљ сабор у

Вечу и Пешти, онда се министарства брину, како ће убрати и покрити те издатке.

Сад ће делегације расправљати о старим и новим милијунима, које треба за војску. Делегације ће по обичају примити оно што се од њих тражи, јер сам краљ жели да се за војску наруче нови брзометни топови и нове ратне лађе. Да ће због нових терета бити народу још теже, и то се зна, јер народ и онако једва сноси и досадашње терете.

Пољско редарство.

1. Закон у Хрватској и Славонији.

Како је настало вријеме, у којем се највише чине пољске штете, то ћемо изнијети у главном, шта каже о томе закон од 14. јануара 1873., који вриједи за Хрватску и Славонију. У другом броју говорићемо о закону, који вриједи за Угарску. Добро је да се наш свијет с тиме упозна, јер одређења законска ваља познавати.

Овај закон вриједи и за бивше крајишко подручје. Као што је опћински закон од г. 1870. (законски чланак XVI.) који је вриједио само за бившу наорију (цивил) протегнут законом од 15. априла 1897. за Крајину, тако је и закон о пољском редарству уведен 4. новембра 1881. у крајинском подручју.

* * *

Тај закон одређује дакле ово:

Сваки квар на пољском добру јесте пољска штета. Под пољским добром разумијевају се све ствари, које су у вези са обрађивањем поља, докле су год на пољу. Сваку пољску штету нехотице или случајно почињену мора штеточињац накнадити према процјени са трошковима, а штете из обијести, велике немарности и злобе казне се и глобом од двије до сто круна или затвором од једног до десет дана. За штету, што је почине животиње, одговара њихов власник или посједник.

Ону штету, коју почине слуге *без знања господарова*, платиће или слуге из свога иметка и заслуге, или господари, али им слуге морају накнадити штету. За дјепу одговарају родитељи.

Ако је заједничка стока починила штету, онда сви господари јамче један за све, а сви за једног међусобно плаћају штету према врсти и броју животиња. Исто тако, ако више људи штету почине, јамче сви скупа. Опет један за све, а сви за једног.

На пољском добру пазе пољаци записежени (заклети) по котарској области. Они се сматрају као јавна стража и смију оружје носити.

Пољар не може бити, који није навршио 20 година и који је кажњен због злочинства или преступка из насиља, из користољубља или је због другог каквог дјела кажњен бар са шест мјесеци затвора.

Пољар има право ухватити непознатог штеточинца, одузети му оруђе и оно што је украо, и предати власти.

У квару затечена марва може се заплијенити. Живад и свиње у квару, ако их не би могао угнати, може убити, али их мора оставити на мјесту штете. О заплњени марве мора се одмах власт извијестити. Сагнату марву мора пољар предати опћинском уреду. Ако оштећени не затражи своје право у 8 дана, вратиће се марва њезину господару. Исто тако може и сваки оштећени заплијенити марву, али мора јавити опћинском

уреду. Начелник ће покушати нагодбу и одређује, колико ће новца положити господар за сигурност.

Пољску штету процјењују записежнути процјениоци. *Процјена се има тражити у року од три дана*, када је учињена или кад се сазнало за њу. Пријавити може или сама власт или приватан човјек. Пријава се мора власти поднијети у року од 30 дана, када је штета почињена.

У свима пољским штетама до 100 К. надлежна су судити опћинска поглаварства. Од опћинског уреда иде призив на котарску област, а од котарске области на кр. жупанијску област има му само онда мјеста, ако пресуду опћинског поглаварства није потврдила кот. област. Ако пољска штета износи преко 100 К надлежна је судити кр. кот. област, а призив иде на кр. жупанијску област. Само ако пресуда кот. области није потврђена може се призив послати на кр. земаљску владу, одијел за унутрашње послове. Поступак овај пред влашћу мора бити усмен и странке морају, ако траже, добити препис пресуде, који се зове казнени регистар. Незадовољна странка може у року од 8 дана, кад се прогласи или уручи пресуда ставити призив на вишу власт.

Застаром се губи право пред политичком влашћу (опћинским уредом или котарском облашћу), ако пријава није учињена за 30 дана од часа, кад је штета почињена или се сазнало за њу. Касније (послије 30 дана) може се право на накнаду штете тјерати судским грађанским путем.

То је најважније из закона о пољском редарству у Хрватској и Славонији.

Ђа, Рожета.¹

— Народна из Херцеговине. —

Е, вала ти Боже, ко има паметнији од нас Срба сељака, особито горњијех Херцеговаца — Горњаша. Нема нам равна у бадавадисању, одмарању, сабирању и т. д. Али што знамо славити, то више не питај, Ту смо, Бож' прости, и закон и Бога претекли. Он, да му је слава и васлава, и наши прађедови оставише нам у аманет, да славимо онај дан, кад они (наши ђедови) крст пригрлише, али ми, као паметнији, нађосмо да ту један дан нема ни за облизак, него пет дана, или у најмању руку, саставити тројство, а четврти дан играт' се разлаза, и то, ако домаћин потроши све, што је приправио за славу.

У очи крсног имена састанемо се код кршњака, па док се испитај за здравље, попиј по црну каву, па ракију, па вечерај, али мало спавај, док се у томе и свани. Па одмах настави каву, па ракију, па доручак, док дође ред на славу. И онда, кад се очита слава, треба кушати ко ће дуже живјети. Та знаш, чоче, ко више попије, дуже ће и живјети. Тако веле, али мени се чини, да није истина, јер Марко Вулов попио је лани пун бардак (оку и по) на Мратиндан, па није живио ни до Никољадне.

¹ Доносимо ову лијепу причу из Херцеговине, да се види, како наш народ — тобоже у славу Бога — убија и здравље своје и руши стање своје.

Елем, шта да ти дуљим. Тај дан је слава, а сјутра дан веселе. Просјутри дан нађе се слапчина, па попусте на мегдану и поспају, али опет не сви, него, кад ови што спавају, устану, онда они, што сједе, легну.

И тако се то други дан настави и као на стражи издурава, док тече пива и јестива.

Али што нам се од назад двије три године неке новајлије попеше на душу са њиховим изругавањем нашег лијепог обичаја. Кажу, бива, то је неваљало, да се толико дангуби и троши, а ми велимо то је пошвабит' се, кад се само један дан слави. И ми досле одржасмо побједу (па макар са мање којим бравчетом или вочићем. Не смета, кад је на славу).

Него издаде нас и Јован Кљако. Ту скоро, кад сам био с њиме на слави код кума Пера, па се заврже еглен о новом хадету на слави. Сви смо се, као и обично, држали старог хадета први дан, али други дан закијамети Јован, да му је прешно нешто озимца посијати, а „џчи — вели — јунца Рожету“, па ће закаснити са орањем. И једва га, последије свих заклетави, што их Србин има, устависмо „да не квари хадета“, него да остане макар до ручка трећег дана.

Тај дан и ноћ није ни један хладио мјеста, нити сушио грла. Пило се, пјевало, напијало. У најкраће — славило се по старом лијепом хадету.

Трећег дана у јутру, кад смо устали, да се по два трипут прекрстимо, Јован је куњао стојећи.

„Га рожета!“ — продера се Јован на сав глас, онако крстећи се, стиснутијех очију, да смо се сви из полусна стрецнули, па онда удри у смијех.

Јован нам рече, да је мислио на Рожету и озимац па ћакнуо.

— Вала ти, Боже, већ стар чојек, па хоће по швапски! Издаде нас и оде већ — трећи дан!!!

Прислушкивао неколика овамошња кршњака и прибиљежио

Махмут Тица
из Козица.

Шта се збива у нас и у свијету.

Крвава несрећа у Иригу. У Иригу у Срему догодила се на Спасовдан велика несрећа, због које човеку срце плаче. Дванаест Срба Ирижана убијено је и рањено, јер су оружници пуцали. Двојица Срба од њих: Цвета Пешић, отац шесторо деце и Сава Прокић-Тапајски остали су мртви на месту. Жалост је то велика и грдна рана наша. Догодила се несрећа због комасације земљишта, о којој ћемо ми у нашем листу наскоро писати, јер је потребно да знамо, какав је то закон.

„Нови Србобран“ у Загребу донео је из Ирига два дописа, у којима се описује како се та велика не-

срећа догодила, и у тим дописима овако се каже: У понедељак пред Спасовдан отпочео је рад комисије за комасирање земљишта. Народ је био готово сав против комасације, јер у томе гледа неко зло према приликама у Иригу, и јер му се земљиште у Иригу чини незгодним за комасацију. Према закону добију они, који мало земље имају, земљу у близини својој, а они који имају доста земље, добијају земљу даље, јер је лакше као боље стојећи људи могу обрађивати. Али је незгода у Иригу та, што је земља у близини Ирига лошија од оне која је даље. Повереник за комасацију Барић учинио је опет две погрешке, које су народ огорчиле. Он је вадито податке о поседницима земљишта из старе грунтовнице, а то није јавио народу, па су били позвани на гласање многи већ мртви. У позивницама се вели опет, ко не дође на гласање, узеше се да гласа за комасацију, те би тако гласови „мртвих“ ишли у прилог комасације. Затим није обавестио одмах народ, да не подељен пашњак, (земљишна заједница) иде у прилог онима, који су за комасацију. То је он саопштио истом други дан, кад се по народу већ раничало, да ће он тако добити већину за комасацију.

У среду, у очи Спасовдана, видело се да ће бити бурно, јер се народ скупио пред опћином, а једном грађанину, који је био за комасацију, посечен је виноград. Кад је гласање пре подне завршено, дошло је напољу пред опћинском зградом до речкања и свађе и народ је истукао Стеву Дамјановића, који је бегео испред разјареног света. Затим се свет повратио опћини и тражио од Барића списе о комасацији и уверење да се неће комасирати и да се неће пашњак увлачити у комасацију. Кад су све добили, пошли су уз свирку са заставама кроз Ириг, док их није један свештеник умолио да се мирно разиђу.

Шта се догодило на Спасовдан, о томе „Нови Србобран“ овако јавља:

На Спасовдан, као обично недељом и свецем, скупио се био свет на пијаци. Овога пута било их је више, јер су чули за долазак поджупанов, кога хтедоше молити да пусти затворене ради догађаја дан пре. Несрећа је ваљда хтела да оружници протерају суду кроз ту гомилу народа Лазара Мирковића, човека добричину, који целог свог века ником није зла учинио. Кад оружници стигоше у средину народа неко је викнуо: „Ајдемо сви за њима!“ И заиста згрнуше се сви и пошоше. Оружници се одмах обрнуше обореним пушкама, вичући: „Назад!“ Брат Лазарев Сава Мирковић иставио је гола готово прса пред бајонете. Народ се кретао за оружницима све до суда, уз пут је гомила расла од многих радозналих, понајвише жена и деце. Кад су дошли до суда и оружници Лазара спровели у судско двориште, остадоше три оружника пред капијом од суда. Народ није мислио на какав отпор, јер нико није имао поред себе ни штапића, све је било обучено у стајаће рухо због празника.

Оружници у један мах обореше ватру у гомилу. Не да се објаснити зашто су то учинили, кад је растојање између најближег, који је први пао на месту мртав (Пешић) и оружника било добрих 12 корака. Други убијени Прокић и тешко рањени Сава Мирковић били су удаљени 15—20 корака од оружника. Уза то, као што рекох, нико није имао уза себе ништа од оружја, ни штапа, ни камена. Чуло се једно 7—8 метака (нису пуцали заједнички). Одмах је пало, као што прошли пут споменух, двоје мртвих и неколико тешко рањених. Лако рањених је било такођер неколико. (Мртвих и рањених свега 12 особа). Свет је нагнуо бегати, кад иза леђа створише се још 4 оружника са запетим пушкама. Страх је настао ужасан. Свет је појурио у оближње

куће и сакривао се по кухињама и двориштима, Жене и деца нададоше дреку.

Све је то трајало свега четврт сата.

Одмах дођоше два лечника, те привезаше рањене. Једног, коме је кугла размрскала чланак на нози однеше одмах у болницу у Митровицу, да је одсеку.

Област је брзојавно затражила из Петроварадина војску. Војска је дошла, једна компанија у потпуној ратној опреми, у 7 сати у вече. Предузете су све мере да се мир не наруши. Издате су одмах наредбе, да се не сме скупљати на јавним местима и улицама! Нико не сме ићи у шуму. Гостионике и јавни локали морају се затворити у 10 сати. На окупу је било до 130 војника, до 20 оружника, и сва финансијална стража била је оборужена.

Из Митровице дошао је и судија истражитељ, из Загреба пак дошао је аудитор Радосављевић,

У петак 12. (25.) маја, био је погреб палих жртава. Ужасно беше слушати писку сирочади. (Иза Пешића остало је 6 а иза Прокића 4 деце). Света је било небројено. — Секција је била обављена уз присуство војске. У месту влада опћа жалост. Ова несрећа тим већма потреса, кад се зна, како је свет код нас миран и питом. У месту је сада потпун мир.

Забрањена скупштина у Вргину Мосту. Кр. котарска област у Вргину Мосту најприје је била допустила скупштину у Вргину Мосту за дан 20. априла (23 маја), а онда ју је опет забранила. Народ се био из вргомоске околине спремао да дође у што већем броју, али је власт омела скупштину. На тој скупштини било би се народу говорило о његовим правима и дужностима, о томе како се треба да ради у опћини, у котару, у жупанији. Говорило би му се и о томе, како нама Србима не даду да будемо као Срби у свему једнаки с нашим браћом Хрватима, како наша православна вјера и српско-православна црква није једнака с римокатоличком. Говорило би му се, како наша држава Хрватска и Славонија не може да напредује, јер нам Маџари не даду да будемо господари од своје кесе, од својега новца. О свему томе и још другом говорило би се, али власт није допустила скупштину. Ваљани Србин Васо *Лукач*, трговац у Вргину Мосту са још неколико народних људи тражио је ту скупштину, жалио се и влади, али је све било узалуд. Српска народна самостална странка у Загребу, која је приредила већ више народних скупштина, тражиће поново, да јој се допусти држати скупштину, јер јој закон то допушта. А закон мора у држави бити пречи од свега и свакога. Закону се мора исто тако покоравати ратар као и одјелни предстојник. А кад се тражи право, оно се мора и постићи.

Лична депутација код бана. У четвртак је дошло око четрдесет Личана у Загреб, да моле бана нека се узме у Пешти да се гради Личка жељезница од Огулина преко Капеле на Оточац—Госпић у Далмацију, јер Маџари хоће да жељезницу направе од Огулина до Бихаћа у Босни, а та би жељезница само додиривала Лику. Бан, подбан и саборски предсједник обећали су, да ће се заузети. Лика годинама тражи жељезницу, али све за бадава. Не знамо, неће ли бити тако и овај пут.

Краљ српски Петар, како смо јавили, путује по Србији. Народ га дочекује што може бити лепше. У Нишу се састао с бугарским кнезом Фердинандом I. (14.) маја, који је туда пропутовао жељезницом. Састанак је био врло срдачан. Бечке и пештанске новине јако се љубе, што између Бугарске и Србије долази до све већег пријатељства. Том приликом одликовао је краљ Петар и бугарског и црногорског кнеза највећим орденом српским „Карађорђевог звездом“. Кнез Никола је брзо-

јавно захвалио на томе одликовању. И то је ражљутило Немце и Маџаре. Није њима право да између Србије, Бугарске и Црне Горе влада споразум, јер против њих не иде се лако на Балкан.

Ковчежић.

Наша жалост због незнања.

Јесте ли чули, како често пута уздахне по који наш сељак: „Јао мајко моја, што не знам писати, колико би ми лакше било?“ И заиста је велика срећа, кад човјек зна читати и писати. Колико само користи може имати од књиге коју чита, колико ли користи може иначе у животу да извуче од тога знања. Није народ без разлога рекао за онога који не зна читати, да је „*слијеп код очију*“. И зато је дужност свакога, ко себи и народу добра жели, да шаље дјецу у школу, а ако нема школе да је тражи, што но ријеч, из ока из бока.

И видите, браћо, шта се догодило недавно? У једном српском мјесту у Банији (не ћемо му због жалости и бруке име казати) требала се ове године саградити школа. Већ је било и одређено, колико ће новаца дати земља за градњу школе. Дабогме, да би и опћина, као што је по закону одређено, имала нешто трошка и кад би се саградила давала би нешто и она као и друге све опћине у земљи за уздржавање школе. А знате ли, шта су учинили у том мјесту? Скупило се око сто људи, па отпразнили влади молбу, да они не требају школе, јер им је жао платити по оно пар гроши годишње за школу. Наша влада у Загребу радо дочекала, па кад неће Срби школе у свом мјесту, она је дала помоћ Хрватима и школа се гради у хрватском мјесту.

Сад, браћо, судите о овоме. Не мора ли нам образ црвенити пред свијетом, кад нас има и оваких? Не ваља посао. И онако слабо ко води бригу о нама, па ако и сами радимо против себе, куда ћемо доспјети?

Добри људи, који желе да народ чита.

(Наставак.)

9. Г. Перо Бекић из Двора 11 комада.

10. Г. Федор Поповић из Загреба 8 комада.

Хвала им и у име листа и у име читалаца! Хвала им од срца!

(Продужиће се.)

Ко жели брзо и лако научити енглески без учитеља, нека купи

Упутство у енглеском језику

намијењено онима, који не знају енглески читати.

У истом се налази закон о досељеништву у Сједињене Американске Државе.

Издавањел: Драгомир Маловић, — Трст, Piazza Tomaseo 1. — Цијена је књизи с поштарином 1 круну и 10 потура.

Препродаваоци добивају попуст

606. 5—6.